

К.В. Гораш, ст. викл. кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”,(м. Київ)

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

***Анотація.** У статті на основі здійсненого автором аналізу теоретичних джерел і практичного стану інформаційного забезпечення в ППО розглянуто систему інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, визначено принципи її створення й функціонування; описано її структуру й зміст.*

Ключові слова: освітні інноваційні процеси, впровадження освітніх інновацій, система інформаційного забезпечення, інформаційні процеси, підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

***Аннотация.** В статье, на основе проведенного автором анализа теоретических источников и практического информационного обеспечения в институтах последипломного педагогического образования рассматривается система информационного обеспечения внедрения образовательных инноваций в повышение квалификации педагогов, определены принципы создания и функционирования данной системы; ее структура и содержание.*

Ключевые слова: образовательные инновационные процессы, внедрение образовательных инноваций, система информационного обеспечения, информационные процессы, повышение квалификации педагогических работников.

***Annotation.** The article by the author based on the analysis of theoretical and practical sources of information support in institutes postgraduate education is considered an information system to ensure the implementation of educational innovations in training teachers, defined the principles of its establishment and operation, describes its structure, content and features of the application in improving the skills teachers.*

Keywords: educational innovation processes, implementation of educational innovations, the system of information, information processes, training teachers.

Постановка проблеми. Визначальним чинником інноваційного розвитку України на сучасному етапі є активне впровадження інновацій в усі сфери діяльності людини, особливо, у систему освіти, інноваційність якої зумовлена необхідністю підготовки майбутніх поколінь до життя в сучасному суспільстві та їх мобільної адаптації до нових потреб ринку праці.

Впровадження освітніх інновацій – це цілеспрямований процес, внаслідок якого відбувається якісне покращення системи освіти, або її

складових. Результативність даного процесу у системі підвищення кваліфікації, на нашу думку, залежить від умов, етапів і видів забезпечення, професійної й психологічної готовності педагогічних працівників вищих навчальних закладів, які здійснюють підвищення кваліфікації педагогічних працівників, - інститутів післядипломної педагогічної освіти (далі – ІППО) - до участі в інноваційних процесах і системного інформування освітян про освітні інновації й методики їх ефективного застосування.

Актуальність зазначеної проблеми полягає у тому, що на даному етапі розвитку інноваційних процесів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників накопичено величезний масив різноманітної педагогічної інформації про освітні інноваційні процеси, що має нерівноцінну аргументацію, різний ступінь репрезентативності, потребує вивчення й узагальнення її змісту, структуризації й систематизації інформаційного забезпечення й врегулювання інформаційних потоків в ІППО, що частіше функціонують стихійно, ніж організовано, під впливом державних освітніх установ; також, існує обмеженість можливостей доступу педагогічних працівників до інформаційних ресурсів та інформаційних джерел.

Мета статті полягає у визначенні структури, змісту й принципів створення та функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Аналіз останніх досліджень із проблем інформаційного забезпечення освітніх інноваційних процесів, інноваційної діяльності педагогічних працівників й управлінської діяльності керівників навчальних закладів свідчить, що спеціальні дослідження щодо інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників тільки починаються, й реальний стан даної проблеми обумовлений загостренням протиріч між теорією і практикою

процесу впровадження освітніх інновацій, інтенсивним надходженням інформації про освітні інновації та відсутністю системи оптимального (універсального) інформаційного забезпечення цього процесу, що призводить до появи наукових і практичних проблем та знижує ефективність інноваційних процесів.

У дослідженні піднятої проблеми особливо важливими є наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, в яких розкрито концептуальні положення перебігу інноваційних процесів і впровадження освітніх інновацій (К. Ангеловські, Л.М. Ващенко, Л.І. Даниленко, В.А. Сластьонін, О.В., Роджерс та ін.); методологічні основи побудови й функціонування інформаційних систем в управлінні навчальним закладом (В.В. Васильєв, Г.А. Дмитренко, В.В. Гуменюк, Г.В. Єльнікова, Л.М. Калініна, А.Є. Капто, Ю.А. Конаржевський, В.І. Маслов, Н.М. Островерхова та ін.); теоретичні й організаційні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті (В.Ю. Биков, А.М. Гуржій, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе, В.Д. Руденко та ін.); положення теорії та методики підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів освіти (В.І. Бондар, І.П. Жерносек, М.Ю. Красовицький, В.В. Олійник, О.М. Пехота, В.І. Пуцов та ін.); науково-практичні дослідження інноваційної діяльності обласних ІППО (Н.І. Клокар, А.О. Лавренюк, П.І.Матвієнко, Л.Д. Покроєва, М.І. Романенко, Т.М. Сорочан, Н.М. Чепурна, Л.М. Юрчук та ін.).

Усі ці наукові праці стали базовими для розроблення структури і змісту системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників та визначення принципів її функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні йдеться про інформаційне забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яке ми розглядаємо як комплексну інформацію про освітні інновації та методики і технології їх

ефективного застосування у педагогічній практиці на основі інформаційних процесів щодо організованого, чіткого відбору, переробки, збереження, використання й розповсюдження цієї інформації.

Впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників є полідіяльнісним і системним процесом, у якому відбувається інтенсивне оновлення системи післядипломної освіти, змісту й форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У нашому дослідженні цей процес відображається через його інформаційну складову – **систему інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій**, що, на нашу думку, є цілісною сукупністю таких взаємопов'язаних компонентів, як:

- концептуальні погляди на впровадження освітніх інновацій та його інформаційне забезпечення;
- зміст інформації про освітні інновації й процес впровадження;
- технології проведення й регулювання інформаційних процесів (пошук, збір, обробку, збереження, передачу якісної інформації про освітні інновації різними видами й способами);
- організацію взаємного функціонування усіх складових системи, що забезпечують інформування педагогічних працівників на всіх етапах впровадження освітніх інновацій.

Для теоретичного обґрунтування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників ми вважаємо за доцільне визначення принципів системного підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, що стали визначальними у процесі розробки її структури й змісту.

Принцип (від латинської «першооснова») у науці трактується як вихідне положення, що лежить в основі певної сукупності знань, будь-якої концепції, теорії, керівні положення, які дозволяють розкрити тенденції подальшого розвитку теорії чи процесу, діяльності, основу яких вони

утворюють [10, 219].

Принципи соціального управління, управління ЗНЗ, менеджменту інновацій та принципи системи інформаційного забезпечення управління ЗНЗ досліджено, обґрунтовано й висвітлено у наукових працях Л.І. Даниленко [1], Г.В. Єльнікової [2], Л.М. Калініної [9], В.І. Маслова [12], В.В. Олійника [12] та ін.

Усі ці дослідження є цінними для визначення принципів створення й функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, але базовими у нашому дослідженні є принципи інформаційного забезпечення визначені Л. М. Калініною.

До системи специфічних принципів інформаційного забезпечення дослідниця відносить: забезпечення інформаційної безпеки в управлінні ЗНЗ, регулювання інформаційних відносин, законності та правової пріоритетності інформаційного забезпечення управління ЗНЗ; єдності цілей; оптимізації інформаційного забезпечення управління ЗНЗ; функціональної структуризації; використання інформаційних технологій в управлінні ЗНЗ; достатності інформаційного забезпечення управління ЗНЗ [9, 222].

Саме на основі вищезазначених положень і правил організації функціонування системи інформаційного забезпечення, запропонованої Л.М. Калініної, ми визначили наступні принципи створення й функціонування системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Принцип законності й відповідності нормативно-правової бази системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників базується на міцних правових засадах у сфері освіти, інформаційних відносин та інноваційної діяльності, що визначаються Конституцією України (ст.34), законами “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про інноваційну діяльність”, “Про інформацію”,

“Про науково-технічну-інформацію”, “Про авторське право” та інших законодавчо-правових документах [10,3,4,5,6,7,8]; забезпечує дотримання правових засад інноваційних та інформаційних процесів на законодавчій, правовій і нормативній основі; правове регулювання організаційно-інформаційних відносин учасників впровадження освітніх інновацій та довідково-інформаційного обслуговування на кожному його етапі.

Принцип цільового підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій регулює чітке функціонування системи, що можливе лише за умови внутрішньої організованості й поєднання усіх структурних елементів навколо єдиної цілі - оптимальне, своєчасне надання інформації про освітні інновації педагогічним працівникам-учасникам впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації на кожному етапі цього процесу, зведення завдання формулювання єдиної мети інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій до завдання її структуризації на підцілі відповідно до завдань і функцій кожної складової системи; поява у структурі системи закономірностей цілісності.

Принцип інформаційної безпеки забезпечує на кожному етапі впровадження ОІ, спеціальну систему дій, що перешкоджають несанкціонованому доступу до інформації, порушенню цілісності, поширенню конфіденційної й персональної інформації про суб'єкти інноваційного процесу; передбачає визначення інформації закритого типу й інструкції щодо доступу до неї користувачів, а також забезпечення захисту авторських прав об'єктів інтелектуальної власності. Особливе значення має проблема розміщення й захисту інформації в мережі Інтернет, що посилюється низьким рівнем інформаційної культури користувачів. Ці дії спрямовані на оптимальне співвідношення між доступом і захистом інформації, інформаційних ресурсів і продуктів інноваційної діяльності у системі інформаційного забезпечення.

Реалізація цього принципу тісно пов'язана з розробкою комплексу

заходів, проведених власником інформації щодо реалізації авторських прав володіння інформацією, її цифрової передачі й розповсюдження, створення умов, що забезпечують запобігання втрати інформації, інформаційних ресурсів; недопустимість поширення хибної інформації; захист інтересів власників інформаційних ресурсів як об'єктів інтелектуальної власності [10, 223].

Принцип регулювання інформаційних відносин діє у рамках організаційно-функціональних форм регламентації професійних стосунків педагогічних працівників у процесі впровадження освітніх інновацій і відтворюються у формі створення, розробки інноваційних продуктів, інформаційних ресурсів, здійснення інформаційних процесів щодо пошуку, збору, опрацювання, накопичення, зберігання, використання та розповсюдження інформації за допомогою традиційних (бібліотечні фонди, фахові видання, ЗМІ, масові заходи) і сучасних (електронних носіїв, глобальної мережі Інтернет) інформаційних джерел.

Принцип оптимізації інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій передбачає оптимізацію організаційної структури ІІПО й структури системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що здійснюється за рахунок активного застосування сучасних комп'ютерних і інформаційно-комунікаційних технологій; створення і відновлення змісту й обсягу інформаційних баз даних про освітні інновації та технології їх впровадження у підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до інформаційних потреб користувачів на кожному етапі впровадження освітніх інновацій; створення структурних підрозділів в ІІПО з питань координації впровадження освітніх інновацій; відбір інформаційних даних про освітні інновації відповідно до критеріїв якості інформації; ефективного використання інформаційних потоків (документів, статистичних даних) в залежності від конкретної ситуації й потреби; змістовне наповнення

баз даних про освітні інновації та забезпечення доступу до цієї інформації педагогічним працівникам - учасникам впровадження освітніх інновацій.

Принцип ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій реалізується через забезпечення вільного доступу до інформації шляхом застосування сучасних інформаційних джерел (електронні інформаційні ресурси, бази даних, Інтернет-заходи, технології Веб 2.0: соціальні сервери, що забезпечують створення освітянських спільнот та їх колективну співпрацю в режимі онлайн). Реалізація цього принципу тісно пов'язана з автоматизацією професійної діяльності педагогічних працівників, стрімким розвитком інформаційних процесів в ІІІО.

Принцип функціональної структуризації відображає організаційну побудову і структуру системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників, її функціональні можливості; забезпечує функціонування й взаємодію усіх складових системи, ієрархічну будову функціональних і інформаційно-комунікаційних зв'язків на усіх рівнях даної системи. Структура системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників має відповідати меті, завданням й змісту діяльності суб'єктів процесу впровадження освітніх інновацій і задовольняти їхні інформаційні запити на кожному етапі.

Принцип достатності інформаційного забезпечення включає всю сукупність видів інформації про освітні інновації й методики і технології їх впровадження, масового застосування та базується на критеріях відбору інформації, її змісту, оптимального обсягу, класифікації видів інформації й інформаційних ресурсів.

Реалізація цього принципу сприяє подальшому розвитку «зручних для користування», «безперешкодних» технологій, враховуючи вільний і мобільний доступ до мережі Інтернет, інформаційних послуг і продуктів, а також більш широкому використанню безкоштовного, загальнодоступного

інформаційного наповнення у відкритих для всіх користувачів програмних засобів.

Визначення й аналіз принципів системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників дозволив нам розробити її структуру й зміст.

Система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає наявність таких компонентів: концептуальний, змістовний, організаційний, технологічний. Пропонуємо розглянути дані компоненти та їх зміст (табл. 1).

Таблиця 1

**Структурні компоненти та зміст
системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх
інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників**

Структурні компоненти	Зміст системи
<i>концептуальний</i>	концептуальні аспекти інформаційного забезпечення процесу впровадження освітніх інновацій; мету, завдання, принципи функціонування системи інформаційного забезпечення освітніх інновацій; нормативно-правовий супровід впровадження освітніх інновацій;
<i>змістовний</i>	змістовне наповнення (якісний зміст інформації про освітні інновації та методики і технології їх впровадження), яке б задовольняло потреби об'єктів і суб'єктів процесу впровадження, визначає обсяг інформаційного наповнення кожного етапу впровадження освітніх інновацій, створення інформаційних баз даних в ІІПО й ефективне використання зовнішніх інформаційних ресурсів;
<i>організаційний</i>	передбачає створення й функціонування на базі ІІПО інноваційних структурних підрозділів (центри, відділи), що здійснюють організацію й координацію впровадження освітніх інновацій, його моніторинг і проведення презентаційних заходів; розробку методичних рекомендацій; організація й проведення науково-практичних конференцій, семінарів; підготовку документації для наукової експертизи авторських

	програм; регулювання циркуляції інформаційних потоків і документообороту; забезпечення розробки, наповнення й супровіду інформаційних баз даних, інформаційну безпеку в ІППО щодо запобігання втрати інформації, інформаційних ресурсів;
<i>технологічний</i>	регулює інформаційні процеси щодо пошуку, збору, відбору, оцінювання, обробки, використання, розповсюдження й пропаганди інформації про освітню інновацію та інформаційні потоки в ІППО (зовнішні й внутрішні); забезпечує технології їх здійснення й доступу до інформаційних ресурсів та баз даних на кожному етапі впровадження освітньої інновації.

Зміст системи інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації педагогічних працівників потребує наявності педагогічної інформації, що системно відображає ключові аспекти освітнього процесу – впровадження освітніх інновацій. Досконало відібрана на основі системного аналізу комплексу об'єктивних даних інформація є базою для формування науково обґрунтованих, об'єктивних й оперативних дій суб'єктів цього процесу на усіх етапах впровадження інновації.

Висновки з даного дослідження. Отже, розв'язання проблеми інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації передбачає розробку й застосування спеціально організованої системи, що, на нашу думку, покликана забезпечити єдине структурне уявлення всіх інформаційних елементів процесу впровадження освітніх інновацій та її змістовне наповнення. Для цього визначено принципи системного підходу до інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій, що стали визначальними при розробці її структури й змісту.

Інтегруючи наведені вище особливості, можна стверджувати, що система інформаційного забезпечення впровадження освітніх інновацій у підвищення кваліфікації має відобразити реальний стан впровадження освітніх інновацій шляхом системного надання якісної інформації педагогічним працівникам про результативність даного процесу й можливі

відхилення, як у позитивний, так і негативний бік на кожному з етапів.

Література

1. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті / Л.І. Даниленко – К. : Шкільний світ, 2007.– 120 с.
2. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні / Г.В. Єльнікова – Харків : Крок, 1999. – 303 с.
3. Закон України “Про освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К. : Парламентське вид - во, 2004. – С. 21 – 52.
4. Закон України “Про вищу освіту” // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К.: Парламентське вид - во, 2004. – С. 168 – 221.
5. Закон України “Про інноваційну діяльність” // Економіст. – 2004. – № 5. - С. 4-9 - Режим доступу : (www.zakon.rada.gov.ua).
6. Закон України “Про інформацію” [Електронний ресурс] : Урядовий портал. – Режим доступу до ресурсу : [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)
7. Закон України “Про науково-технічну-інформацію” [Електронний ресурс] : Освітній портал. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.osvita.org.ua>
8. Закон України “Про авторське право” [Електронний ресурс] : Верховна Рада України; Закон від 23.12.1993 № 3792-ХІІ – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12>
9. Калініна Л.М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом: системи, процеси, технології : Монографія / Л.М. Калініна. –К. : Інформавтор, 2008. – 472 с.
10. Конституція України // Законодавчі акти з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань освіти і науки: офіц. вид. – К. : Парламентське вид - во, 2004. – С. 7-18.
11. Маслов В.И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школы / В.И. Маслов. – К., 1990. – 258 с.
12. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : Монографія / В.В. Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – 594 с.